

Gulliverovy cesty - Jonathan Swift

1. Autor

- tvůrce moderní satirické prózy
- dobře vystudovaný
- dal se vysvětit na kněze
- doktor teologie, přitom v díle Gulliverovy cesty náboženství nehraje přímo žádnou roli, ale nepřímou varuje před pokrokem, mezi jeho další díla patří zejména teologická próza

2. Autorský kontext

- **osvícenství - Immanuel Kant:** člověk je osoba sama přemýšlející, vydělování jednotlivosti, vzdělání (pokud nevím, nemohu soudit), boj proti předsudkům (předsudek vytváří despotismus), revoluce může zapříčinit změnit poměry ve státu, ale nezmění uvažování lidí → myšlení musí být podrobeno formě, svět podporuje racionalitu, ekonomika a vojsko jako předpoklady pro stabilní společnost, církev (volnomyšlenkářství, velká kritika - střet racionálních a duchovních hodnot), *libertinismus* - přesvědčení o svých vlastních hodnotách, *Montesquieu* - dělba moci, vymezení vůči despotismu (forma autokratické vlády, takže nepřiznává poddaným práva a zachází s nimi jako s poddanými, diktatura), vztah světla a tmy - světlo = pokrok, bezpečí, ... tma = nejistota, zpátečnictví
- ostatní směry společně s osvícenstvím:
 - *klasicismus* - umělecký směr aristokracie, reakce na baroko, Francie - Ludvík Čtrnáctý, dokonalost v symetrii, krása v pravdě a přírodě, rozumová kázeň, vzor z antického světa, principy pevného řádu a norem
 - *empír* - prakticky totéž, co klasicismus, akorát větší míra inspirace v antice, vláda Napoleona Bonaparte
- dělení umění na nízké a vysoké: *nízké* jsou komedie, bajky, frašky a *vysoké* jsou ódy, tragédie a eposy
- klasicismus poté přecházel v preromantismus (Goethe, Krylov) a potom v romantismus (Mácha)
- *Immanuel Kant* - nejvýznamnější myslitel osvícenské doby
 - Kritika čistého rozumu - Kantovy imperativy, syntéza racionalismu a skepticismu
- ve světě je v 17. stol. absolutismus, ten vyvycholí v 19. století řadou revolucí
- Descartes: racionalista a dedukcionista, vzdělání
- vznik učených společností, akademie, slovníky a encyklopedie (Voltaire, Diderot)
- Čechy: u nás je baroko (jsme trochu pozadu oproti světu), takže **Bedřich Bridel** - Co Bůh? Co člověk? (čistá esence barokní literatury - mysticismus, citovost, monumentálnost, kontrast jako v romantismu, vlastní nitro a vztah k Bohu) nebo **Jan Ámos Komenský** - Labyrint světa a ráj srdce, Didactica magna či Orbis pictus, ale díky tomu, že Komenský cestoval, tak dokázal pochyťt Evropskou kulturu, proto vytváří i díla humanistická, racionální - Velká didaktika a přezdívá se mu "učitel národů", zastánce pansofie, což je vševěda, **Bohuslav Balbín** - také spíše osvícen-

ství, naučná literatura, vlastivědy a obrana proti germanizaci

3. Dílo

- předchůdce science-fiction
- parodie na lidskou společnost, zda-li pokrok není devastující, modernizace zpátečnická, projevují se teologické záměry, takže vlastně velice nepřímou upozorňuje na devastující účinky pokroku nadřazené postavení v přírodě
- specifická jazykotvorba - podobné jako u Tolkiena
- v díle se vyskytují obrazy ideálů (moudrost Hojninimů)
- kontrast mezi skutečností a reálnem
- podle některých postav a názvů z knihy jsou pojmenovaná kosmická tělesa či útvary (krátery na Měsíci)
- zábavné příhody, dobrodružné příběhy
- syntetická parodie, satira
- dílo v některých ohledech přerůstá až v utopii (zvláště v zemi Hvaninimů)
 - zpochybňování moderní civilizace, pokroku či postavení člověka v přírodě (nádherně vyobrazeno v kontextu - buď jste vysoký vůči ostatním, máte nadvládu, Liliputi - nebo jste malý vůči ostatním, jste nucen se přizpůsobit, Brobdingnag)
- **šovismus:** označujeme tak vyhrocený nacionalismus, víra v nadřazenost jednoho národa nad druhý, nadřazenost, zde v díle se uplatňuje *mužský šovinismus* - například v zemi Brobdingnag líčil ženy jako odporné, muže normálně
- nicméně je sám Gulliver genderovým objektem satiry, zbabělec mezi Brobdingnagy, podřadný mezi Hajninimy - to spíše rozumově - ale musí si obhajovat svoji maskulinitu
- dětský příběh, nicméně je dílo pro dospělé, protože alegoricky uvozuje skutečnosti, které probíhaly v tehdejší době
 - vztahy Irska a Anglie
 - vztahy Anglie a Francie
 - vztahy katolíků a protestantů, zejména potom dvou anglických politických stran, které se snažili prosadit svého nástupce na anglický trůn - panování Jiřího I.
 - Anglická společnost
 - anglický dvůr
- na začátku je krátký úvod, který má za úkol přesvědčit čtenáře, že nejde o fikci, ale o skutečný cestopis, autor se ohrazuje vůči vykladatství, aby nedělali žádné úpravy v jeho cestopisu, dále je doplněný o přesnou dataci a mapky
- dělíme do čtyř základních dílů, ty se dělí potom na kapitoly
- **první kapitola - Cesta do Liliputu**
 - kapitola začíná nástinem Gulliverova života, byl vystudovaný medik, působil jako lékař na moři, po takto strávených šesti letech se oženil a zůstal na nějaký čas doma se ženou a dětmi, nedařilo se mu - zejména finančně - proto přijal pozvání na palubu lodi Antilopa, loď ale ztroskotá a Gulliver je jako jediný, kdo přežije, jeho tělo vyplaví moře na ostrov, kde je zajat Liliputy, oni jej propustí, ale za podmínky, že se bude chovat dobře
 - stal se oblíbencem u císařského dvora, jehož prostředí je líčeno jako

- satira na dvůr krále Jiřího I. - kritika soudobých problémů v Anglii
- * četné války, vzpoury a roztrže mezi katolickým a protestanským náboženstvím
 - * jde o to, že pokud jste byl katolík, potom jste se nemohl stát nástupníkem na trůn, i přes to se snažili Stuartovci na trůn dosadit svého panovníka, ale marně
 - * Swift si z toho dělá legraci, že to přirovnává k válce, z jaké strany se má rozbíjet vajíčko
- dále je tu země Blefusku, což jsou nepřátelé Liliputů
 - * opět se jedná na narážku na nepřátelství mezi Angličany a Francouzi - koloniální válka
 - potom je nucen uniknout do Blefusku, kde mu je dán malý dobytek, potom přijíždí na člunu zpět do Anglie, kde vypráví a jako důkaz předkládá malinký dobytek
- **druhá kapitola - cesta do Brobdingnagu (jako fakt)**
- neodolal se vrátit zpět na moře, zabloudily a byly nuceni hledat čerstvou vodu, při hledání na jednom ostrově je vyděsí obyvatelé obrovského vzrůstu a uprchnou, zapomenou na Gullivera
 - potom jej objeví sedlák a vezme jej domu ke své dceři Glumdalkič, stará se o něj, nicméně se o jeho existenci dozvědí i ostatní, sedlák si jeho předváděním začne vydělávat, dozví se o něm i král s královnou
 - nechají si ho zavolat, vypráví jim, jaké to je ve Velké Británii a Evropě
 - * načež mu král odpoví, že z Gulliverovy výpovědi soudí, že se v Evropě může stát kdokoliv zástupcem vysokého úřadu
 - * nebo, že valná část jeho krajanů je jako nejškodlivější drobná havěť
 - * nepřímé narážky na fungování společnosti, zejména aristokracie
 - v průběhu pobytu musí zvládat mnoho nástrah, které jsou zapříčiněny jeho malostí (boj s krysou)
 - jeho bydlení je uneseno orlem a vhozeno do oceánu, úplnou náhodou se dostane zpět domů do Anglie
- **třetí část - cesta po hodně zemích, které nemá smysl ani vypisovat**
- přes názory ženy je znovu na lodi, ta je přepadena piráty, ti jej posadí do lodi, která ztroskotá na ostrově, nad nímž se v oblacích vznášejí ostrov, na níž žije uzavřená aristokracie
 - * zde je opět narážka na soudobý vztah mezi Anglií a Irskem
 - * horní ostrov tomu spodnímu odebírá jak slunce, tak vodu, ale ten dolní ostrov s tím nemůže nic udělat, protože horní ostrov vyhrožuje tím, že se zřítí na dolní
 - * Irsko bylo držené v podrobení Anglie, ta měla v Irsku svoje vojska na potlačování vzbouřených kolonií Ameriky
 - obyvatelé horního ostrova byli hrozně zabraní do svého bádání a zkoumání, že se ani nezajímali o Gulliverův původ, dokonce provádí zvláštní praktiky - pleskačství - udržení pozornosti, jsou roztržití
 - * opět narážka na vědu tehdejší doby, osvícenství, každý se snažil objevovat a ne vždycky to bylo racionálně
 - * tento postoj ještě vyhroťte v sousední zemi, kde se zabývají úplnými kravinami - jak vyprodukovat světlo z okurky, ... - narážka, jak může skončit bádání v Anglii, jak by se to mohlo vyvinout

- poté navštíví Japonsko a odtud se vrátí domů
- **čtvrtá kapitola - cesta do země Hvajninimů**
 - opět se vydá na moře, podobně jako v třetí části je piráty ponechán na ostrově Hvajninimů, ostrov obývaný moudrými mluvícími koňmi
 - na ostrově bylo vše dobré, žádná lež, krádež, opilství, pýcha, ...
 - kromě mluvících koní tu existovali Jahuyové - poddaní koním, lidské rysy a příšerné chování
 - Jahuye neměl Guliver rád, jelikož v nich viděl Angličany i sám sebe
 - mezi Hvajninimy se mu líbilo, vyprávěl o své domovině, ta se jim nelíbila
 - po třech letech jej vyhostili, domnívali se, že je spojen s Jahuy a chce je podrazit, též se dohodnou, že všechny Jahuy vyhladí a nahradí je užitečnějšími osly
 - takže odplul, dostal se do Anglie, kde odmítal žít s lidmi, byl samotářem
 - nakonec se přestěhoval ke své ženě a si pořídil dva koně, na něž mluvil hvajninimsky, jak se to naučil